

TARBIYA FANI: UNI KIM VA QANDAY O'QITISHI KERAK?

O'rinboyeva Elnora Furqat qizi

Toshkent viloyati Bekobod tumani

Guliston davlat pedagogika instituti talabasi

e6445214@gamil.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolda umumiy o'rta ta'lim maktablarida "Tarbiya" fanini samarali tashkil etish, uni kim tomonidan va qanday metodlar asosida o'qitish masalalari yoritilgan. Tarbiya faning yosh avlodni ma'naviy-axloqiy jihatdan shakllantirishdagi o'rni, o'qituvchining kasbiy va shaxsiy fazilatlari, oila va maktab hamkorligining ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, dars jarayonida interfaol metodlar, hayotiy vaziyatlar, munozara, loyiha va amaliy mashg'ulotlardan foydalanishning samaradorligi ko'rib chiqilgan. Maqolada tarbiya fanini faqat nazariy bilim beruvchi fansifatida emas, balki o'qituvchining kundalik hayoti, xulq-atvori va ijtimoiy faoliyati bilan bog'liq holda o'qitish zarurligi asoslangan.*

Kalitso'zlar: *Tarbiya, tarbiya fani, o'qituvchi, o'qituvchi, ma'naviyat, axloq, pedagogik mahorat, interfaol metodlar, oila va maktab hamkorligi, yoshlar tarbiyasi.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются вопросы эффективной организации преподавания предмета «Воспитание» в общеобразовательных школах, а также определяется, кто и какими методами должен его преподавать. Анализируется роль предмета «Воспитание» в духовно-нравственном формировании молодого поколения, профессиональные и личностные качества учителя, а также значение сотрудничества семьи и школы. Рассматривается эффективность использования интерактивных методов, жизненных ситуаций, дискуссий, проектов и практических занятий. Обосновывается необходимость преподавания предмета «Воспитание» не только как теоретической*

дисциплины, но и в тесной связи с повседневной жизнью, поведением и социальной активностью учащихся.

Ключевые слова: воспитание, предмет «Воспитание», учитель, ученик, духовность, нравственность, педагогическое мастерство, интерактивные методы, сотрудничество семьи и школы, воспитание молодежи.

Annotation: This article examines the effective organization of the “Education” subject in secondary schools and discusses who should teach it and what teaching methods should be used. The role of the subject in the spiritual and moral development of the younger generation, the professional and personal qualities of teachers and cooperation between family and school are analyzed. The article also considers the effectiveness of interactive methods, real-life situations, discussions, projects, and practical activities. It emphasizes that the “Education” subject should not be taught only as a theoretical discipline but should also be connected with students’ everyday lives, behavior, and social activities.

Keywords: Education, educational subject, teacher, student, spirituality, morality, pedagogical skills, interactive methods, family-school cooperation, youth education.

KIRISH

Bugungi kunda yosh avlodni bilimli, mustaqil fikrlaydigan, maʼnaviy yetuk va ijtimoiy masʼsuliylatli shaxs sifatida tarbiyalash taʼlim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Zamonaviy jamiyatda insonning faqat bilim darajasi emas, balki uning odob-axloqi, muomala madaniyati, boshqalarga munosabati va oʻz xatti-harakatlari uchun javobgarlikni his qilishi ham katta ahamiyatga ega. Tarbiya fanini mazmunli arlikni his qilishi ham katta ahamiyatga ega. Shu sababli umumiy oʻrta taʼlim maktablarida Tarbiya fanini mazmunli va samarali tashkil etish dolzarb pedagogic masalardan biridir.

Tarbiya inson shaxsining shakllanishiga taʼsir koʻrsatuvchi murakkab va uzluksiz jarayonidir. U faqat maktabdagi darslar bilan cheklanmaydi, balki oilada, mahallada, tengdoshlar orasida va ijtimoiy muhitda ham davom etadi. Shuning uchun Tarbiya

fanini o'qitishda o'quvchilarga nazariy ma'lumot berish bilan birga, ularni hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishga o'rgatish zarur.

O'zbek pedagogik tafakkurining yirik namoyondalaridan biri Abdulla Avloniy o'zining "Turkiy guliston yoxud axloq" asarida inson axloqi, yaxshi va yomon xulqlar hamda yosh avlod tarbiyasi masalalariga alohida e'tibor qaratgan. Mazkur asarda ilgari surilgan g'oyalar bugungi ta'lim jarayonida ham tarbiyaviy mazmunni boyitish uchun muhim manba bo'lib xizmat qiladi. Tarbiya fanini samarali tashkil etish uchun, avvalo, ikkita muhim savolga javob topish kerak va uni qanday o'qitish lozim? Ushbu savollarga javob izlash o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, pedagogik mahorati, o'quvchilarning yosh xususiyatlari va zamonaviy ta'lim metodlarini o'rganishni talab etadi.

Maqolaning maqsadi Tarbiya fanini o'qitishga qo'yiladigan pedagogik talablarni tahlil qilish, o'qituvchining tarbiyaviy jarayondagi o'rnini aniqlash hamda fanni samarali o'qitish bo'yicha mualliflik takliflarini ishlab chiqishdan iborat.

Maqolaning asosiy vazifalari Tarbiya fanining ta'lim tizimidagi ahamiyatini yoritish, Tarbiya fani o'qituvchisiga qo'yiladigan talablarni aniqlash, fanni o'qitishda foydalanish mumkin bo'lgan samarali metodlarni tahlil qilish, o'qituvchi, oila va maktab hamkorligining tarbiyaviy ahamiyatini asoslash hamda muallifning shaxsiy qarashlari asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqishni o'z ichiga oladi.

METODLAR

Birinchi bosqichda tarbiya va axloqiy kamolotga oid pedagogik qarashlar, xususan, Abdulla Avloniyning «Turkiy guliston yoxud axloq» asarida ilgari surilgan g'oyalar o'rganildi. Ushbu manba asosida tarbiya jarayonida insoniy fazilatlarini shakllantirish, o'qituvchining mas'uliyati va axloqiy namunaning o'rnini tahlil qilindi.

Ikkinchi bosqichda Tarbiya fanini o'qituvchi pedagogning kasbiy kompetensiyasiga qo'yiladigan talablar umimlashtirildi. Bunda pedagogik bilim, psixologik yondashuv, muloqot madaniyati, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish va darsni samarali tashkil etish masalalariga e'tibor qaratildi.

Uchinchi bosqichda Tarbiya fanini maxsus pedagogik tayyorgarlikka ega o'qituvchi hamda boshqa fan o'qituvchisi olib borishi bilan bog'liq ehtimoliy holatlar qiyosiy tahlil qilindi. Bunda o'qituvchining qaysi fandan dars berishidan tashqari, uning tarbiyaviy metodlarni bilishi, o'quvchilar bilan ishlash tajribasi va kasbiy rivojlanishga tayyorligi ham muhim omillar sifatida ko'rib chiqildi.

To'rtinchi bosqichda Tarbiya darslarida qo'llash mumkin bo'lgan interfaol metodlar, hayotiy vaziyatlar tahlili, munozara, rolli o'yin va amaliy topshiriqlarning pedagogik imkoniyatlari muhokama qilindi. Ushbu tahlil asosida muallifning shaxsiy qarashlari va amaliy tavsiyalari ishlab chiqildi.

Tadqiqotning metodologik chegarasi shundan iboratki, maqolada maxsus so'rovnoma, kuzatuv yoki tajriba-sinov o'tkazilgani haqida ma'lumot berilmaydi. Shu sababli boshqa fan o'qituvchilarining faoliyatiga oid xulosalar bevosita o'lchangan natijalar emas, balki nazariy tahlil va pedagogik mulohazalarga asoslangan ehtimoliy holatlar sifatida talqin qilinadi. Mazkur masalani yanada chuqur o'rganish uchun kelgusida maktab o'qituvchilari va o'quvchilari ishtirokida empirik tadqiqotlar o'tkazish zarur.

NATIJALAR

Nazariy tahlil natijasida Tarbiya fanini samarali o'qitish bir nechta o'zaro bog'liq omillarga tayanishi aniqlandi. Bular o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, shaxsiy namunasi, dars metodlarining to'g'ri tanlanishi, o'quvchilarning faol ishtiroki hamda oila va maktab hamkorligidan iborat.

Birinchidan, Tarbiya fani o'qituvchisi o'z fanining mazmunini bilish bilan birga, tarbiyaviy jarayonning psixologik va pedagogik xususiyatlarini ham tushunishi kerak. O'quvchilarning yoshiga, dunyoqarashiga va individual ehtiyojlariga mos yondashish darsning samaradorligini oshirishga yordam beradi. Masalan, kichik yoshdagi o'quvchilarga halollik tushunchasini sodda hayotiy misollar orqali tushuntirish maqsadga muvofiq bo'lsa, yuqori sinf o'quvchilari bilan axloqiy tanlov, shaxsiy mas'uliyat va ijtimoiy muammolar yuzasidan munozaralar tashkil etish mumkin.

Ikkinchidan, tarbiya jarayonida o'qituvchining shaxsiy namunasi alohida ahamiyatga ega. O'quvchilar pedagogning nafaqat aytgan gaplariga, balki uning kundalik xatti-harakatlariga ham e'tibor beradilar. Adolatli, xushmuomala va mas'uliyatli o'qituvchi o'quvchilar bilan ishonchli munosabat o'rnatishga ko'proq imkon topadi. Shu bois o'qituvchining shaxsiy fazilatlari tarbiyaviy faoliyatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Uchinchidan, Tarbiya darslarida faqat tushuntirish va nasihat bilan cheklanib qolmaslik zarur. Munozara, hayotiy vaziyatlarni tahlil qilish, rolli o'yinlar, guruhli topshiriqlar va loyihalardan foydalanish o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirishi mumkin. Masalan, o'quvchilarga «Do'stingiz xato qilganini bilsangiz, qanday yo'l tutasiz?» yoki «Birovning topib olingan buyumini egasiga qaytarish nima uchun muhim?» kabi savollar berish orqali ularni axloqiy muammolar haqida fikr yuritishga undash mumkin.

To'rtinchidan, Tarbiya fanini boshqa fan o'qituvchilari olib borishi masalasida o'qituvchining mutaxassisligi bilan birga, uning tarbiyaviy kompetensiyasini ham hisobga olish zarurligi aniqlandi. Masalan, tarix o'qituvchisi tarixiy shaxslarning hayoti va faoliyati orqali vatanparvarlik, jasorat va mas'uliyat mavzularini yoritishi mumkin. Huquq fanidan dars beradigan pedagog huquq va majburiyatlar, qonunlarga hurmat, adolat va fuqarolik mas'uliyatini tushuntirishda o'z bilimlaridan samarali foydalanishi mumkin. Adabiyot o'qituvchisi esa badiiy asarlar qahramonlari misolida insoniy fazilatlar, mehr-oqibat, halollik va vijdon masalalarini tahlil qilishi mumkin.

Biroq ushbu imkoniyatlar boshqa fan o'qituvchisining Tarbiya fanini samarali o'qitishi uchun o'z-o'zidan yetarli bo'lmaydi. U tarbiyaviy mavzularni o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos tushuntirish, muammoli vaziyatlarni to'g'ri boshqarish va o'quvchilar bilan ishonchli muloqot o'rnatish ko'nikmalariga ham ega bo'lishi kerak.

Beshinchidan, tarbiyaviy faoliyatda oila va maktab hamkorligi muhim o'rin tutadi. Maktabda berilgan tarbiyaviy tushunchalar oilada ham qo'llab-

quvvatlansa, o'quvchining kundalik hayotida ushbu qadriyatlarni namoyon etishi uchun qulay sharoit yaratiladi. Shu sababli tarbiyaviy ishlarni faqat dars bilan cheklamasdan, ota-onalar bilan muloqot, umumiy loyihalar va maktabdan tashqari faoliyat bilan bog'lash lozim. Umuman olganda, nazariy tahlil Tarbiya fanining samaradorligi o'qituvchining qaysi fandan mutaxassis ekaniga emas, balki uning pedagogik tayyorgarligi, tarbiyaviy kompetensiyasi, shaxsiy namunasi va qo'llayotgan metodlariga ham bog'liq ekanini ko'rsatadi. Shu bilan birga, Tarbiya fanini o'qitishda ushbu yo'nalishga oid bilim va ko'nikmalarning alohida ahamiyatini e'tibordan chetda qoldirmaslik kerak.

MUHOKAMA

Tarbiya fanini kim o'qitishi kerakligi haqidagi masala ta'lim amaliyotida muhim o'rin tutadi. Chunki bu fan o'quvchilarga faqat nazariy ma'lumot yetkazish bilan cheklanmaydi, balki ularning dunyoqarashi, axloqiy mezonlari, ijtimoiy munosabatlari va shaxsiy mas'uliyatini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Shu sababli fanni kim o'qitishi masalasiga faqat dars jadvali yoki mavjud pedagogik kadrlar nuqtayi nazaridan emas, balki ta'lim sifati va tarbiyaviy natijalar nuqtayi nazaridan ham yondashish zarur.

Abdulla Avloniy «Turkiy guliston yoxud axloq» asarida tarbiya masalasining inson va jamiyat hayotidagi ahamiyatini alohida ta'kidlagan. Uning quyidagi fikri tarbiyaning mohiyatini ifodalaydi: «Tarbiya bizlar uchun yo hayot – yo mamot, yo najot – yo halokat, yo saodat – yo falokat masalasidir» (Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq).

Mazkurf ikrdan kelib chiqib aytish mumkinki, tarbiya masalasi pedagogdan yuksak mas'uliyat va puxta tayyorgarlikni talab qiladi. O'qituvchi o'quvchilarga axloqiy tushunchalarni yetkazish bilan birga, ularni mustaqil fikrlashga, o'z xatti-harakatlarini tahlil qilishga va mas'uliyatli qarorlar qabul qilishga yo'naltirishi kerak. Avloniy merosi tarbiya jarayonida insoniy fazilatlar va pedagogning mas'uliyati masalalarini yoritishda muhim manba hisoblanadi.

Tarbiya fanini maxsus pedagogik tayyorgarlikka ega o'qituvchi olib borishining asosiy afzalligi shundaki, bunday pedagog tarbiyaviy mavzularni tizimli yoritish, o'quvchilarning yosh xususiyatlarini hisobga olish va dars maqsadiga mos metodlarni tanlashga ko'proq e'tibor qaratishi mumkin. Tarbiya fanida insoniy munosabatlar, shaxsiy xulq-atvor, axloqiy tanlov, o'zaro hurmat, mas'uliyat va ijtimoiy muammolar kabi ko'plab mavzular qamrab olinadi. Bunday mavzularni o'qitishda nafaqat umumiy pedagogik bilim, balki tarbiyaviy vaziyatlarni tahlil qilish va o'quvchilar bilan to'g'ri muloqot o'rnatish qobiliyati ham zarur. Shu bilan birga, Tarbiya fanini faqat alohida mutaxassis o'qitishi mumkin, deb qat'iy xulosa chiqarish ham to'g'ri bo'lmaydi. Boshqa fan o'qituvchilari ham yetarli pedagogik tayyorgarlikka va tarbiyaviy kompetensiyaga ega bo'lsalar, ushbu fanni samarali o'qitishlari mumkin. Muhim jihat shundaki, o'qituvchi o'z mutaxassisligidan tashqari, Tarbiya fanining maqsadi, mazmuni va metodlarini ham yaxshi bilishi kerak. Masalan, tarix o'qituvchisi Tarbiya darsida buyuk tarixiy shaxslarning hayot yo'li orqali vatanparvarlik, fidoyilik va mas'uliyat tushunchalarini yoritishi mumkin. Bunday yondashuvning afzalligi shundaki, o'quvchilar tarixiy voqealar va shaxslar faoliyatini axloqiy mezonlar bilan bog'lab o'rganadilar. Ammo agar dars faqat tarixiy voqealarni bayon qilish bilan cheklanib qolsa, o'quvchilarning kundalik hayotidagi axloqiy muammolar va shaxsiy qarorlar masalasi yetarli darajada yoritilmay qolishi mumkin.

Huquq fanidan dars beradigan o'qituvchi qonunlarga hurmat, inson huquqlari, fuqarolik burchi, javobgarlik va adolat kabi mavzularni tushuntirishda o'z bilimlaridan foydalanishi mumkin. Bu Tarbiya fanining huquqiy tarbiya bilan bog'liq qismini mazmunan boyitadi. Biroq tarbiya faqat qonun va qoidalarga rioya qilishdan iborat emas. Unda mehr-oqibat, vijdon, samimiylik, bag'rikenglik, muomala madaniyati va insoniy munosabatlar ham muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun huquqiy bilimlarni axloqiy va psixologik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirish talab etiladi.

Adabiyot o'qituvchisi badiiy asarlardagi qahramonlar xatti-harakatlarini tahlil qilish orqali o'quvchilarda insonparvarlik, halollik, sadoqat va vijdon kabi fazilatlar haqida tushuncha shakllantirishi mumkin. Badiiy obrazlar o'quvchilarga murakkab axloqiy vaziyatlarni tasavvur qilish va turli qarashlarni taqqoslash imkonini beradi. Biroq adabiy asar tahlili ham o'quvchilarning shaxsiy hayotiy tajribasi bilan bog'lanmasa, tarbiyaviy maqsad to'liq amalga oshmasligi mumkin. Matematika, fizika, kimyo yoki biologiya kabi fanlardan dars beradigan pedagoglar ham aniqlik, intizom, mas'uliyat, halollik va hamkorlik kabi fazilatlarni rivojlantirishga hissa qo'sha oladilar. Masalan, guruhli topshiriqlar orqali jamoada ishlash, laboratoriya mashg'ulotlarida xavfsizlik qoidalariga rioya qilish orqali mas'uliyat, topshiriqlarni mustaqil bajarish orqali esa halollik va o'z mehnatiga javobgarlik kabi sifatlar shakllantirilishi mumkin. Bu misollar har bir fan o'qituvchisining umumiy tarbiyaviy jarayondagi o'rni borligini ko'rsatadi.

Biroq boshqa fan o'qituvchisiga Tarbiya fanini o'qitish vazifasi yuklatilganda ayrim muammolar ham yuzaga kelishi mumkin. Birinchi muammo — o'qituvchining asosiy mutaxassisligi bilan Tarbiya fanining mazmuni o'rtasidagi farq. Agar pedagog ushbu fan bo'yicha zarur tayyorgarlikka ega bo'lmasa, darsni o'zining asosiy faniga yaqin mavzular bilan cheklab qo'yishi yoki tarbiyaviy masalalarni yuzaki yoritishi mumkin.

Ikkinchi muammo — metodik tayyorgarlikning yetarli bo'lmasligi. Tarbiya darslarida o'quvchilarning shaxsiy fikrlari, oilaviy tajribalari va hayotiy qarashlari muhokama qilinishi mumkin. Bunday vaziyatlarda pedagog o'quvchilarni tinglay bilishi, ularning fikrlariga hurmat bilan munosabatda bo'lishi va muhokamani to'g'ri boshqarishi kerak. Agar dars faqat nasihat yoki tayyor qoidalarni yodlatish shaklida tashkil etilsa, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va faol ishtiroki cheklanishi mumkin.

Uchinchi muammo — Tarbiya fanining boshqa fanlar uchun qo'shimcha dars sifatida qabul qilinish ehtimoli. Agar o'qituvchi ushbu fanning mustaqil maqsadi va mazmuniga yetarlicha e'tibor bermasa, dars vaqtida boshqa fanlarning uy

vazifalarini bajarish yoki boshqa mavzularni o'tish holatlari yuzaga kelishi mumkin. Bunday holatlarning oldini olish uchun maktab ma'muriyati darslarning sifatini kuzatishi, o'qituvchilarga metodik yordam ko'rsatishi va Tarbiya fanining ta'lim tizimidagi o'rniga jiddiy e'tibor qaratishi lozim.

Shu bilan birga, boshqa fan o'qituvchilarining Tarbiya fanini olib borishi har doim ham salbiy natija beradi, deb hisoblash noto'g'ri. Agar pedagog zarur metodik tayyorgarlikka ega bo'lsa, fanning mazmunini puxta o'rgansa va o'quvchilarning ehtiyojlarini hisobga olsa, u samarali dars tashkil etishi mumkin. Demak, masalaning asosiy jihati o'qituvchining qaysi fandan dars berishida emas, balki Tarbiya fanini o'qitishga qay darajada tayyor ekanligidadir.

Mening fikrimcha, Tarbiya fanini imkon qadar ushbu yo'nalish bo'yicha yetarli pedagogik va metodik tayyorgarlikka ega o'qituvchiga biriktirish maqsadga muvofiq. Chunki bu fan o'quvchining axloqiy qarashlari va shaxsiy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan birga, maktabda tegishli mutaxassis yetishmasa, boshqa fan o'qituvchisi ham maxsus metodik tayyorgarlikdan o'tgan holda ushbu vazifani bajarishi mumkin. Bunda dars sifatini ta'minlash uchun unga zarur o'quv-metodik materiallar, tavsiyalar va kasbiy rivojlanish imkoniyatlari berilishi kerak. Men yana shuni ta'kidlamoqchiman, Tarbiya fanini o'qitishda o'quvchilarga tayyor nasihatlarini berishning o'zi yetarli emas. O'quvchilar muammoli vaziyatlar yuzasidan fikr bildirishlari, o'z qarashlarini asoslashlari va boshqalarning fikrlarini tinglashlari zarur. Masalan, «Do'stingiz noto'g'ri ish qilayotganini ko'rsangiz, qanday yo'l tutasiz?» yoki «Insonning obro'si uning boyligi bilan belgilanadimi?» kabi savollar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi.

Bundan tashqari, Tarbiya fanini o'qitishda o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish foydali, deb hisoblayman. Masalan, Tarbiya fani o'qituvchisi tarix, adabiyot va huquq o'qituvchilari bilan birgalikda mavzuga mos materiallar tayyorlashi mumkin. Bunday hamkorlik Tarbiya darslarining mazmunini boyitadi va o'quvchilarga bir masalaga turli nuqtayi nazardan qarash imkonini beradi. Shuningdek, «Bir hafta — bir yaxshi amal» loyihasi orqali o'quvchilarga

tarbiyaviy bilimlarini amalda qo'llash imkoniyatini yaratish mumkin. O'quvchilar hafta davomida biror foydali ishni bajarib, keyingi mashg'ulotda o'z tajribalarini muhokama qiladilar. Bu yondashuv tarbiyaviy tushunchalarni kundalik hayot bilan bog'lashga yordam berishi mumkin. Biroq ushbu taklifning samaradorligi amaliy tajriba orqali tekshirilishi lozim.

Shunday qilib, Tarbiya fanini samarali o'qitish uchun birgina o'qituvchining yaxshi niyati yetarli emas. Buning uchun kasbiy tayyorgarlik, puxta metodika, o'quvchilarning faol ishtiroki, maktabdagi metodik yordam va oila bilan hamkorlik birgalikda ta'minlanishi kerak. Ushbu omillar uyg'unlashgandagina Tarbiya fanining mazmuni o'quvchilarning kundalik hayoti bilan bog'lanishi mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Tarbiya fani yosh avlodning ma'naviy-axloqiy kamoloti, mustaqil fikrlashi va ijtimoiy mas'uliyatini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu fanni samarali o'qitish o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi, pedagogik mahorati, shaxsiy namunasi va ta'lim metodlarini to'g'ri tanlashiga bog'liq.

Maqolada olib borilgan nazariy tahlil Tarbiya fanini o'qitishda o'qituvchining qaysi fan mutaxassisi ekanidan tashqari, uning tarbiyaviy kompetensiyasi ham muhimligini ko'rsatadi. Tarbiya yo'nalishida zarur bilim va ko'nikmalarga ega pedagog dars mazmunini o'quvchilarning yosh xususiyatlariga mos ravishda tashkil etishi, hayotiy vaziyatlarni tahlil qilishi va o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undashi mumkin.

Boshqa fan o'qituvchilari ham tarixiy, huquqiy, adabiy va tabiiy-ilmiy bilimlar orqali tarbiyaviy jarayonga hissa qo'sha oladilar. Biroq ularga Tarbiya fanini o'qitish vazifasi yuklatilganda, tegishli metodik tayyorgarlik va kasbiy rivojlanish imkoniyatlari ta'minlanishi zarur. Aks holda, darsning mazmuni torayishi, tarbiyaviy masalalar yuzaki yoritilishi yoki o'quvchilarning mustaqil fikrlashiga yetarli e'tibor berilmasligi mumkin. Tarbiya fanini imkon qadar ushbu yo'nalishda yetarli tayyorgarlikka ega pedagog o'qitishi, boshqa fan o'qituvchilarining

imkoniyatlaridan esa zarur metodik yordam va hamkorlik asosida foydalanish lozim. Bunda asosiy mezon o'qituvchining nomigagina mutaxassisligi emas, balki fanni sifatli o'qitish uchun zarur bilim, ko'nikma va pedagogik yondashuvlarga ega ekanligi bo'lishi kerak.

Tarbiya darslarida interfaol metodlar, munozaralar, hayotiy vaziyatlar, amaliy topshiriqlar va kichik loyihalardan foydalanish o'quvchilarning darsdagi faolligini oshirishga yordam berishi mumkin. Shu bilan birga, oila va maktab hamkorligini mustahkamlash, o'qituvchilarning malakasini oshirish va milliy pedagogik merosdan maqsadli foydalanish tarbiyaviy ishlarning mazmunini boyitadi. Kelgusida Tarbiya fanini turli mutaxassislikdagi pedagoglar tomonidan o'qitish tajribasini o'rganish, o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida so'rovnomalar o'tkazish hamda turli metodlarning samaradorligini taqqoslash maqsadga muvofiq. Bunday tadqiqotlar nazariy xulosalarni amaliy dalillar bilan boyitish imkonini beradi.

Umuman olganda, Tarbiya fanining asosiy maqsadi o'quvchilarga tayyor axloqiy qoidalarni yodlatish emas, balki ularni mustaqil fikrlaydigan, o'z xatti-harakatlariga mas'uliyat bilan yondashadigan va jamiyatda munosib o'rin egallaydigan shaxslar sifatida shakllantirishga ko'maklashishdir. Buning uchun Tarbiya fani bilim, amaliy faoliyat, shaxsiy namuna va hamkorlik uyg'unligida tashkil etilishi lozim.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Avloniy, A. Turkiy guliston yoxud axloq. — Toshkent: O'qituvchi, 1992.
2. Dewey, J. Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education. — New York: Macmillan, 1916.
3. Azizxo'jayeva, N. N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. — Toshkent.
4. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637-son.

5. Ashurova, M. Abdulla Avloniy merosida axloqiy tarbiya konsepsiyasining pedagogik asoslari // Zamonaviy dunyoda ijtimoiy fanlar. — 2025. — 4-jild, 23-son. — B. 126–128.
6. Qosimova, G., Xoliyorova, M. Abdulla Avloniyning «Turkiy guliston yoxud axloq» asarida ta’limiy-axloqiy masalalar // Modern Education and Development. — 2025. — 26-son, 3-qism. — B. 262–266.